

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету аграрного менеджменту

_____ А.Д. Остапчук
« ____ » _____ 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економіки підприємства

ім. проф. І.Н. Романенка

Протокол № 14 від 18 «червня» 2020 р.

_____ Завідувач кафедри
д.е.н., професор Рогач С.М.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка і фінанси підприємства

Спеціальність _____ 075 «Маркетинг»

освітня програма Управління та адміністрування

Факультет (ННІ) _____ аграрного менеджменту

Розробники: к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Економіка і фінанси підприємства

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>075 «Маркетинг»</i>	
Освітня програма	<i>07 – Управління та адміністрування</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	4	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2	3
Семестр	4	5
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>8 год.</i>
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	<i>60 год.</i>	<i>106 год.</i>
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>4 год.</i>	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни:

Рівень економічного зростання і розвитку економіки країни безпосередньо пов'язаний з ефективністю функціонування підприємств. Відповідно у процесі навчання майбутні фахівці мають одержати ґрунтовні економічні знання, вміння використовувати їх на практиці, що є основою ефективної діяльності головної структурної ланки суспільного виробництва. Висококваліфіковані спеціалісти і керівники мають системно опанувати сучасні технологічні, управлінські та інформаційні інновації для обґрунтування рішень щодо підвищення конкурентоспроможності та ефективності функціонування різних соціально-правових структур.

Завдання навчальної дисципліни:

Основними завданнями є надбання студентами знань і вміння з таких проблем, як економічні основи функціонування підприємства; прогнозування і планування діяльності підприємства; формування і використання персоналу підприємства та її оплата; техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства; основний і оборотний капітал підприємства; інтелектуальний капітал та нематеріальні активи підприємства; інвестиційні ресурси та інноваційна діяльність в підприємствах; фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства; витрати виробництва, собівартість і ціни на продукцію; розвиток підприємства: сучасні моделі та трансформації; реструктуризація і санація підприємства; економічна безпека підприємства; банкрутство і ліквідація підприємства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні закономірності розвитку економіки підприємства на основі інвестиційно-інноваційної діяльності;
- методи раціонального і ефективного використання виробничих ресурсів, застосування високопродуктивної техніки і ресурсозберігаючих технологій;
- методичку аналізу і оцінки фінансово-економічного стану та ефективності діяльності підприємства;
- сутність ринкової ціни, її різновиди і фактори ціноутворення в сучасному ринковому середовищі;
- сутність категорії «ефективність», її види та співвідношення категорій «економічна ефективність», «продуктивність» і «результативність виробництва»;
- сутність мотивації і оплати праці, тарифної системи та сфера застосування і методичні основи нарахування оплати праці за відрядною і погодинною системами оплати праці.

вміти:

- визначати рівень забезпеченості підприємства виробничими ресурсами та ефективність їх використання;
- оцінювати фінансово-економічний стан, ефективність діяльності підприємства та аналізувати одержані результати;
- обґрунтовувати заходи щодо використання інновацій для підвищення ефективності виробництва;
- аналізувати основні тенденції формування структури і обсягів виробництва продукції відповідно до кон'юнктури ринку, яка забезпечує високу ефективність підприємницької діяльності.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність спілкуватися іноземною мовою;
- здатність працювати в команді;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- здатність працювати в міжнародному контексті;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- здатність проводити маркетингові дослідження у різних сферах маркетингової діяльності;
- здатність визначати вплив функціональних областей маркетингу на результати господарської діяльності ринкових суб'єктів;
- здатність розробляти маркетингове забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності;
- здатність використовувати інструментарій маркетингу в інноваційній діяльності;
- здатність використовувати маркетингові інформаційні системи в ухваленні маркетингових рішень і розробляти рекомендації щодо підвищення їх ефективності;
- здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу.

Програма та структура навчальної дисципліни:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	Денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Економічні засади функціонування підприємства														
Тема 1. Підприємство в ринковій економіці	1	6	2	2			2	2	1	1				6
Тема 2. Планування діяльності підприємства	2	4	1	1			2							6
Тема 3. Виробнича потужність підприємства	2	4	1	1			2	2	1	1				8
Разом за змістовим модулем 1	2	14	4	4			6	4	2	2				20
Змістовий модуль 2. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства														
Тема 1. Персонал підприємства	3	8	2	2			4							8
Тема 2. Майнові активи підприємства	4	8	2	2			4	2	1	1				8
Тема 3. Фінансові ресурси підприємства	5	8	2	2			4							8
Тема 4. Кредитування підприємств	6	8	2	2			4							8
Тема 5. Інвестиційні ресурси	7	8	2	2			4	2	1	1				8
Тема 6. Інноваційна діяльність	8	8	1	1			4							8
Разом за змістовим модулем 2	6	46	11	11			24	4	2	2				48
Змістовий модуль 3. Економічні результати діяльності підприємства														
Тема 1. Витрати підприємства та собівартість продукції	9	8	2	2			4	2	1	1				10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Тема 2. Ціноутворення на продукцію	10	8	2	2			4						8
Тема 3. Фінансово- економічні результати діяльності підприємства	11	8	2	2			4	2	1	1			10
Тема 4. Економічна ефективність діяльності підприємства	12	8	2	2			4	2	1	1			8
Тема 5. Фінансово- майновий стан підприємства та методи його оцінки	13	8	2	2			4	2	1	1			8
Разом за змістовим модулем 3	5	40	10	10			20	8	4	4			44
Змістовий модуль 4. Розвиток підприємства													
Тема 1. Конкуренто спроможність продукції та підприємства	14	4	2	2			4						6
Тема 2. Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства	15	2	1	2			3						3
Тема 3. Економічна безпека підприємства	15	2	2	1			3						3
Разом за змістовим модулем 4	2	20	5	5			10						12
Усього годин	15	120	30	30			60	120	8	8			104

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Кредитування підприємств	2
2	Інноваційна діяльність	2
3	Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства	1
4	Економічна безпека підприємства	1

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підприємство в ринковій економіці	2
2	Планування діяльності підприємства	1
3	Виробнича потужність підприємства	1
4	Персонал підприємства	2
5	Майнові активи підприємства	2
6	Фінансові ресурси підприємства	2
7	Інвестиційні ресурси	2
8	Витрати виробництва та собівартість продукції	2
9	Ціноутворення на продукцію	2
10	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства	2
11	Економічна ефективність діяльності підприємства	2
12	Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки	2
13	Конкурентоспроможність продукції та підприємства	2

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів

1. Теорії підприємств та їх еволюція.
2. Сутність, функції та моделі здійснення підприємницької діяльності.
3. Економіка підприємства як наука.
4. Методологічні та методичні засади дослідження курсу.
5. Поняття, цілі, функції і напрями діяльності підприємства.
6. Класифікація підприємств та характеристика їх видів.
7. Інтеграційні та організаційно-правові форми підприємств.
8. Зовнішнє середовище та його вплив на діяльність підприємств.
9. Ринкове середовище господарювання підприємства.
10. Методичні підходи до оцінювання середовища господарювання підприємства.
11. Поняття структури підприємства, її види.
12. Сутність та функції управління підприємством.
13. Методи управління підприємством.
14. Організаційні структури управління підприємством.
15. Прогнозування розвитку підприємства.

16. Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства.
17. Стратегічне планування діяльності підприємства.
18. Тактичне та оперативне планування.
19. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства.
20. Продуктивність праці: поняття і види.
21. Поняття, види і методи мотивації праці.
22. Оплата праці персоналу підприємства.
23. Поняття та характеристика техніко-технологічної бази підприємства.
24. Технічний розвиток виробництва.
25. Сутність і чинники формування виробничої потужності підприємства.
26. Основи методики визначення виробничої потужності.
27. Рівень використання виробничої потужності підприємств та напрями його підвищення.
28. Основний капітал підприємства, його склад і структура.
29. Амортизація основних засобів підприємства.
30. Показники використання основного капіталу підприємства та напрями його поліпшення.
31. Економічна суть і склад оборотного капіталу.
32. Показники ефективності використання оборотного капіталу.
33. Основні напрями раціонального використання оборотного капіталу.
34. Економічний зміст та складові інтелектуального капіталу.
35. Види, типи та форми інтелектуального капіталу.
36. Сутність нематеріальних ресурсів та активів підприємства.
37. Методи оцінювання інтелектуального капіталу та нематеріальних активів підприємства та їх амортизація.
38. Відтворення інтелектуального капіталу.
39. Економічна суть і класифікація інвестиційних ресурсів.
40. Інвестиції в основний капітал та їхня структура.
41. Фінансові інвестиції.
42. Оцінка економічної ефективності виробничих інвестицій.
43. Поняття інновацій і інноваційних процесів, причини їх виникнення.
44. Види, класифікації та ефективність інновацій.
45. Інноваційна діяльність підприємства та форми її інвестування.
46. Поняття витрат виробництва і собівартості продукції.
47. Класифікація витрат на виробництво продукції.
48. Методи калькулювання собівартості продукції.
49. Економічний зміст і класифікація цін.
50. Методи ціноутворення на продукцію.
51. Розроблення та обґрунтування цінової стратегії підприємства.
52. Економічні результати діяльності підприємства.
53. Формування і використання прибутку підприємства.
54. Сутність і методи визначення рентабельності виробництва.
55. Суть ефективності як економічної категорії.
56. Система показників ефективності діяльності підприємства.
57. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.
58. Теорії економічного розвитку.
59. Концепції та сучасні моделі розвитку підприємств.

60. Поняття економічної безпеки підприємства.
61. Оцінка економічної безпеки підприємства.
62. Служба безпеки підприємства.
63. Необхідність, сутність та завдання реструктуризації.
64. Форми та види реструктуризації.
65. Процес і процедура реструктуризації.
66. Ефективність реструктуризації підприємств.
67. Санація (фінансове оздоровлення) підприємства.
68. Поняття про банкрутство, його причини та ознаки.
69. Процедура визначення боржника банкрутом.
70. Ліквідація збанкрутілих підприємств.

УКРАЇНИ			
ОСбакалавр Спеціальність «Маркетинг»	Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Економіка і фінанси підприємства»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Рогач Світлана Михайлівна Протокол № 10 від 24 квітня 2020 р.

Екзаменаційні запитання

1. Теорії підприємств та їх еволюція.
2. Показники руху та ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві.

Тестові завдання різних типів

Питання 1. Фактори зовнішнього середовища:	
1	Техніко-технологічні
2	Демографічні
3	Економічні
4	Міжнародні
5	Соціально-культурні
6	Всі відповіді вірні.

Питання 2. Партнерське середовище, суб'єктами якого є підприємства, організації й установи, з якими воно безпосередньо вступає в певні економічні, фінансові та виробничі відносини – це:	
<i>У бланку відповідей подати одним словом</i>	

Питання 3. Співвіднесіть показники руху і технічного стану основного капіталу:		
1	Коефіцієнт оновлення	А) визначається відношенням недоамортизованої частини основного капіталу до його вартості на початок року;
2	Коефіцієнт вибуття	Б) визначається відношенням вартості введеного основного капіталу до його наявності на кінець року;
3	Коефіцієнт зносу	В) визначається відношенням вартості основного капіталу, що вибув, до його наявності на початок року;
4	Коефіцієнт придатності	Г) визначається відношенням величини зносу основного капіталу до його вартості на початок року.

Питання 4. Організаційна структура підприємства – це:	
1	Взаємозв'язки, які існують між підрозділами і його працівниками
2	Розподіл функцій між підрозділами підприємства
3	Взаємозв'язки між підрозділами підприємства
4	Склад виробничих підрозділів підприємства

Питання 5. Підприємство – це:	
--------------------------------------	--

1	Економічно самостійна господарська ланка з правами юридичної особи, що виготовляє продукцію, виконує роботи, надає послуги
2	Первинна ланка, що функціонує на основі бюджетного фінансування держави
3	Професійно організований колектив, що виготовляє продукцію, виконує роботи, надає послуги
4	Професійно організований колектив, який самостійно вирішує питання забезпечення ресурсами

Питання 6. Співвіднесіть показники ефективності використання основного капіталу підприємства:		
1	Капіталовіддача	А) визначається відношенням прибутку до середньорічної вартості основного і оборотного капіталу і виражається в процентах;
2	Капіталомісткість продукції	Б) визначається відношенням вартості валової продукції з розрахунку на 1 грн основного капіталу;
3	Норма прибутку	В) визначається відношенням середньорічної вартості основного капіталу з розрахунку на 1 грн валової продукції.

Питання 7. Найпростіша форма договірної об'єднання підприємств (фірм, компаній, організацій) з метою постійної координації господарської діяльності, яка не має права втручатися у виробничу і комерційну діяльність будь-якого з її учасників (членів) – це:	
<i>У бланку відповідей впишіть вірну відповідь</i>	

Питання 8. Показники економічної ефективності капітальних вкладень:	
1	Приведені витрати
2	Коефіцієнт оновлення основного капіталу
3	Норма прибутку
4	Середньорічний приріст валової продукції в результаті інвестицій
5	Строк окупності капітальних вкладень

Питання 9. Співвіднесіть показники руху трудових ресурсів у підприємстві:		
1	Оборот робочої сили по прийому	А) визначається відношенням чисельності працівників, звільнених за власним бажанням до середньооблікової їх чисельності за відповідний період і виражається в процентах;
2	Плинність персоналу	Б) визначається відношенням чисельності прийнятих на роботу до середньооблікової чисельності працівників за відповідний період і виражається в процентах;
3	Оборот робочої сили по звільненню	В) визначається відношенням загальної чисельності звільнених працівників до середньооблікової їх чисельності за відповідний період і виражається в процентах.

Питання 10. Визначити прибуток від реалізації продукції, якщо рівень рентабельності становить 20%, собівартість продукції - 450 грн.	
1	900
2	22,5
3	225
4	90
5	90,5

Задача. Чисельність працівників у цеху птахофабрики за звітний рік становила 46 осіб, обсяг валової продукції склав 920 тис. грн. У плані на рік

обсяг валової продукції збільшиться на 16,3%, продуктивність праці – на 7%. Визначити на наступний рік обсяг валової продукції, продуктивність, праці, чисельність працівників.

8. Методи навчання

Методи навчання поділяють за відповідним етапом навчання, на кожному з яких розв'язують специфічні завдання: орієнтація на методи підготовки студентів до вивчення матеріалу, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь і навичок; на методи вивчення нового матеріалу; на методи конкретизації й поглиблення знань, набування практичних умінь і навичок, які сприяють використанню пізнаного; на методи контролю й оцінки результатів навчання. Крім того, у навчальному процесі викладач виокремлює методи пояснення навчальної дисципліни, різноманітні методи організації самостійної роботи студентів.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод найширше застосовують для передавання значного масиву інформації.

Метод проблемного викладення. Використовуючи відповідні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть полягає в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом пізнавальних завдань на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами та з навчальними посібниками. Такий метод, як евристична бесіда є перевіреним способом активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження і розрахунки та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

Методи контролю та самоконтролю: методи усного контролю; методи письмового контролю та самоконтролю; методи практичного контролю і методи практичного самоконтролю.

9. Форми контролю

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є лекції, семінарські (практичні) заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, написання модульних контрольних робіт, реферату, виконання індивідуальних практичних завдань та іспит за період вивчення дисципліни.

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 27 лютого 2019 року, протокол №7, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами на **два-три змістові модулі**.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквіуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Після проведення проміжних атестацій з двох змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи R_{HP} (не більше 70 балів) за формулою:

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R_{3M}^{(1)} \cdot K_{3M}^{(1)} + \dots + R_{3M}^{(n)} \cdot K_{3M}^{(n)})}{K_{DIS}}, \quad (1)$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^{(1)} = \dots = K_{ЗМ}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)})}{n} . \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

- отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;
- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напрямку підготовки) у поточному навчальному році;
- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;
- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;

- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;
- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен (далі – *екзамен*) – це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік (далі – *залік*) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік – це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння здобувачем вищої освіти програми навчальної чи виробничої практики, підготовки та захисту курсової роботи (проекту).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 27.02.2019 р. протокол № 7.

Екзамени для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання проводяться у **письмовій (електронній) формі за екзаменаційними білетами**.

У екзаменаційному білеті передбачається комбінація з екзаменаційних запитань і тестових завдань різних типів (відкритих; закритих: вибіркових, на відповідність).

Кількість екзаменаційних запитань і тестових завдань різних типів у екзаменаційному білеті та критерії оцінювання відповідей на них визначає науково-педагогічний (педагогічний) працівник, який відповідає за викладання навчальної дисципліни.

При проведенні екзамену в електронній формі всі типи тестових завдань оцінюються автоматично системою тестів, окрім розгорнутих відповідей на екзаменаційні запитання. Розгорнуті відповіді на екзаменаційні запитання типу «есе» в системі «Elearn» перевіряють НПП, які проводять екзамен, і виставляють відповідну оцінку.

Екзаменаційні білети мають бути затверджені на засіданні кафедри, яка забезпечує викладання навчальної дисципліни, про що свідчить підпис завідувача кафедри на кожному екзаменаційному білеті.

При проведенні екзамену в електронній формі всі тестові завдання з бази тестових завдань, що будуть використовуватися в процесі тестування, повинні бути роздруковані та затверджені на засіданні кафедри.

Після завершення проведення письмового екзамену за результатами відповідей на екзаменаційний білет обов'язково проводиться співбесіда двома науково-педагогічними (педагогічними) працівниками, які проводили підсумкову атестацію, із здобувачем вищої освіти, після якої визначається остаточна оцінка за складання екзамену – рейтинг здобувача вищої освіти з атестації R_{AT} (не більше 30 балів).

Заліки для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання проводяться *методом тестування*.

Методика складання тестових завдань та оцінювання знань здобувачів вищої освіти наведена у методичній розробці «Методика підготовки та проведення тестового оцінювання знань студентів» (Лузан П.Г., Ільїн В.В., Рудик Я.М., Лисенко В.П., Зазимко О.В. Видавничий центр НУБіП України, 2009 р.).

На заліку, що проводиться методом тестування, рейтинг здобувача вищої освіти з атестації R_{AT} (не більше 30 балів) визначається за формулою:

$K_{\text{прав}}$

$$R_{AT} = \frac{K_{\text{прав}}}{K_{\text{заг}}} \cdot 30, \quad (3)$$

де $K_{\text{прав}}$ – кількість правильних елементів у бланку відповідей студента;

$K_{\text{заг}}$ – загальна кількість елементів у бланку еталонних відповідей.

Рейтинг здобувача вищої освіти з атестації округлюється до цілого числа.

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}. \quad (4)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл.1.

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Після завершення підсумкової атестації з дисципліни у відомість обліку успішності заносяться: рейтинг кожного здобувача вищої освіти з атестації, визначений за формулою (4) їх рейтинг із засвоєння дисципліни, а також визначена згідно з табл.1 національна оцінка.

У залікову книжку здобувача вищої освіти заносяться національна оцінка.

11. Методичне забезпечення

1. Степасюк Л.М. «Економіка і фінанси підприємства» Робочий зошит для виконання практичних завдань студентами напряму підготовки 075 - «Маркетинг»Київ. «ЦП «КОМПРИНТ». 2020. 139с.
2. Рогач С.М., Гуцул Т.А., Степасюк Л.М. Методичні вказівки до виконання практичних завдань студентами напряму підготовки 075 – «Маркетинг»Київ. «ЦП «КОМПРИНТ». 2019. 96с.
3. Степасюк Л.М., Рогач С.М., Гуцул Т.А. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Економіка підприємства»Київ. «ЦП «КОМПРИНТ», 2018. 326с.
4. Економіка підприємства (конспект лекцій) для студентів галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво».Степасюк Л.М., Куцеконь Л.О. – К.: НУБіП України, 2018. – 182 с.
5. Економіка підприємства (у питаннях і відповідях) для студентів галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво»: Навч. посібник.Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А., Степасюк Л.М. – К.: НУБіП України, 2016. – 182 с.
- 6.Економіка підприємства: методичні вказівки для самостійного вивчення курсу студентами заочної форми навчання галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво» / Л.М. Степасюк, О.В. Величко, Л.О. Куцеконь. – К.: НУБіП України, 2016. – 41 с.
7. Індивідуальні завдання для самостійної роботи з курсу «Економіка підприємства» для студентів галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво» / Л.М. Степасюк, О.В. Величко, Л.О. Куцеконь. – К.: НУБіП України, 2016. – 75с.
8. Економіка підприємства: методичні вказівки до виконання модульних робіт студентами напряму підготовки «Економіка підприємства» / Л.М. Степасюк, О.В. Величко. – К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2015. – 64 с.
9. Тематичний довідник з економіки підприємства. Степасюк Л.М., Суліма Н.М.– К. : НУБіП України, 2018. – 159 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Суліма Н.М.,Степасюк Л.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства. Київ. «ЦП «КОМПРИНТ». 2019. 466с.
- 2.С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, Л.М. Степасюк, О.В. Величко, Н.М. Суліма Економіка підприємства. К.: «ЦП «КОМПРИНТ». 2018.
- 2.Степасюк Л.М., Суліма Н.М., Величко О.В. Практикум з економіки і фінансів підприємстваКиїв. «ЦП «КОМПРИНТ». 2016. 385с.
3. Михайлов С.І., Степасюк Л.М., Городенко С.В.Економіка підприємстваКиїв. «ЦП «КОМПРИНТ». 2018. 417с.

4. Економіка аграрних підприємств. Рогач С.М., Степасюк Л.М., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. К.: «ЦП «КОМПРИНТ». 2019. 480 с.

5. Економіка підприємства. В.І. Мацибора, Т.В. Мацибора, В.К. Збарський: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів]. К.: Каравелла. 2012. 328 с.

6. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор Видавництво. 2016. 378 с.

7. Економіка підприємства: [підручник] Швиданенко Г.О., В.Г. Васильков, Н.П. Гончарова; за заг. ред. Г.О. Швиданенко. К.: КНЕУ. 2016. 598с.

8. Економіка підприємства : [підручник] за ред. С.Ф.Покропивного. К. : КНЕУ. 2012. 526 с.

Допоміжна

1. Агропромисловий комплекс України в 2017 році (в цифрах, графіках, діаграмах). К.: ІАЕ УААН. 2017. 56 с.

2. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ.–аналіт. збірник. Вип.4 /За ред. П.Т. Саблука. К.: ІАЕ УААН, 2016. 601с.

3. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. – Суми : Університетська книга. 2016. 864 с.

4. Дикань В. Л. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств: Монографія. 2017р. 160с.

5. Ліщишин О. І. Довідник економіста підприємця (терміни ринкової економіки). 2012. 176с.

6. Глущкевич Н. В. Облік витрат та калькулювання собівартості в сільському господарстві: теорія, методика. Економічний форум. 2016. № 1. С. 11–21.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України// [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrstat.gov.ua (дата звернення 15.03.2019).

2. Офіційний сайт Національного агропорту // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://latifundist.com> (дата звернення 23.04.2019).

3. Офіційний сайт Інформаційно-аналітичної агенції «АПК-Інформ» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.apk-inform.com/ru/analityc> (дата звернення 14.04.2019)..

4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua> (дата звернення 22.04.2019).

5. Офіційний сайт Співки економістів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ucluster.org/sokolenko/2008/07/innovacijny-klasteru-mexanuzm-pidvyshhennya-konkurentospromozhnosti-regionu/>

6. Електронний курс з економіки підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [Pehttps://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1277](https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1277)